

Hazırlayanlar:
Battalgazi LEYLEK
Veli DEĞİRMENCİ
Sedat MEMİŞ

Bütün ibadetler özü ve gayesi itibarı ile kişinin Rabbini ve O'nun sonsuz kudreti karşısında aczini itiraf etmesidir.

Hac, Müslümanların tek bir cemaat oluşturarak yılda bir defa belli bir zaman ve belli bir yerde ibadet etmesi demektir.

Hemen hemen bütün dinlerde kutsal zaman ve mekan inancı mevcuttur. İslamda kutsal mekan ve zaman kavramı hac ibadetinde kendini bulur.

Hacda çeşitli ırk, dil, coğrafya, kültür, ekonomik güç ve sosyal konuma sahip insanların tek bir renk ve tek tip elbise (ihram) içerisinde toplanmaları, mahşeri hatırlatmaktadır. Hacda yapılan toplu ibadetler, ahirette yaratanın huzurunda dirilişi hatırlattığı gibi, aynı zamanda mü'mini ahiretteki bu dirilişe hazırlamaktadır.

Hac sözlükte; "yönelmek, ziyaret etmek, kastetmek" anlamlarına gelir.

Terimdeki anlamı ise: Belirli zaman içinde Arafat'ta Vakfe yapmak, Kabe'yi ve etrafındaki kutsal yerleri usulüne göre ziyaret etmek ve buralarda yapılması gereken diğer görevleri yerine getirmek demektir.

Dinimizin beş temel esasından biri olan hac, hicretin 9'uncu yılında farz kılınmıştır. Maddi durumu müsait, sağlık durumu elverişli, hac yapmasına mani herhangi bir engel bulunmayan her müslümanın ömründe bir defa haccetmesi farzdır.

Hac esnasında hacı adaylarımız giysilerinin yerine ihram giyerler ve insanlar arasındaki eşitliği fiilen yaşar ve öğrenirler.

İhram, kişinin kendini geçici kaygı ve bağımlılıklarından kurtarışının bir sembolüdür. İhram süresince bencilliği, geçici zevk ve menfaatleri hatırlatan, toplumun huzurunu bozan, birlik ve beraberliği zaafa uğratan hertürlü davranış yasaklanmıştır.

Kur'an-ı Kerim 'de Al-i İmran Suresi, 96. ve 97. ayetlerde "Şüphesiz alemlere bereket ve hidâyet kaynağı olarak insanlar için ilk kurulan ev Mekke'deki Kabe'dir. Orada apaçık nişâneler, (ayrıca) İbrahim'in makamı vardır. Oraya giren emniyette olur. Yoluna gücü yetenlerin o evi haccetmesi, Allah'ın insanlar üzerinde bir hakkıdır. Kim inkâr ederse bilmelidir ki, Allah bütün âlemlerden müstağnidir."

Bu ayet müslümanlara haccın farz olduğunun delilidir. Yoluna gücü yetenler haccetme imkanına sahip olanlar demektir.

Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.s.) efendimiz hac konusunda: "Kim Allah için hacceder de (bu sırada Allah'ın rızasına uymayan) kötü söz ve davranışlardan sakınırsa, annesinin onu doğurduğu günkü gibi (temiz ve günahsız olarak hacdan) döner." buyurmuştur.

Maddî ve manevî birçok zorluklara katlanarak hacca giden bir müslümanın, haccını noksansız eda edebilmesi ve Allah katında en yüksek sevabı elde edebilmesi için, bu kutsal ibadetin nasıl yapılacağını, ibadetle ilgili hükümleri kendisine yetecek kadar öğrenmesi gerekmektedir.

Haccın eda edildiği bölgenin coğrafi konumu, iklim şartları, milyonlarca insanın aynı zaman içinde belli bölgede bulunma mecburiyeti haccın, zor bir ibadet olduğu gerçeğini ortaya koymaktadır.

Yeryüzünde yaşayan çeşitli kıt'a ve ülkelere dağılmış değişik ırk, renk ve kültüre sahip iki milyara yakın müslüman bulunmaktadır. Bu insanlardan Hac ibadeti için Mekke'ye gelenler, gruplar halinde Kabe, Arafat, Mina ve Müzdeli- fe 'de belli gün ve belli zamanda eda edilmesi gereken ibadetleri yapmakta ve Medine-i Münevvere'de bulunan Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.s.)'in kabrini ve diğer mukaddes yerleri de ziyaret etmektedirler.

Tarih boyunca hac mevsiminde Kabe ziyaretleri mümkün olduğu ölçüde bir disiplin ve yönlendirme ile yapılmıştır. Haccın farz kılınmasından sonra hicretin 9'uncu senesinde Hz. Peygamber (s.a.s.) Efendimizin Hz. Ebubekir (r.a.)'i Emir'ul - Hac tayini ile ilk hac organizasyonu Hz. Ebubekir(r.a.)'in başkanlığında gerçekleştirilmiş, hicretin 10'uncu senesinde de Hz- Peygamber (s.a.s.)'in başkanlığında meşhur "Veda Haccı" yapılmıştır.

Hac ziyaretleri günümüze kadar genelde organizasyon şeklinde yapılagelmiştir. Osmanlı Devleti zamanında hac kabileleri Mekke ve Medine'ye "Surre Alayları" eşliğinde gönderilirlerdi. Surre (Mekke ve Medine halkına padişah tarafından gönderilen hediye) ilk defa Yıldırım Beyazıt döneminde başkent Edirne'den 80.000 altın olarak gönderilmiştir. Surre alayı padişahın emriyle civar illerin hacı adayları ile birlikte törenle yola çıkarılmakta idi.

Cumhuriyet döneminde ise, hac seyahat- İtjri ile ilgili olarak 1953 yılında bir Bakanlar Kurulu Kararı çıkarılmış ve günümüze kadar değişik kararnameler ile bu günkü duruma gelinmiştir.

Başkanlığımızın organizesinde gerçekleştirilen hac ibadetinde verilen hizmetlerin neler olduğunu sizJere aktarabilmek amacıyla Hac Dairesi Başkanı Mehmet Zeki ARSLAN'la yapmış olduğumuz röportajı sunuyoruz.

Sarım Başkanım! Ülkemizde Başkanlığımızca yürütölen hac organizasyonu ne zaman te nasıl başladı? Haccın genel bir değerlendirmesini yapar mısınız?

1979 yılına kadar hac seferleri çeşitli kişi ve kuruluşlarca yapılmakta idi. Ancak, haccın kudsiyyetine ve hacca gidecek insanımızın onuruna yakışmayan bir takım gelişmelerden sonra 1979 tarihinde Bakanlar Kurulu Kararı ve buna dayanılarak çıkarılan yönetmelik gereği hac düzenleme görevi Diyanet İşleri Başkanlığı'na verilmiştir.

1979 yılından 1989 yılına kadar Hac organizasyonları yalnızca Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından başarılı bir şekilde yapılmıştır.

Ancak; 1988 yılında Kararnamede yapılan bir değişiklik ile, ilgili bakanlık temsilcilerinden oluşan Hac Komisyonu'nca uygun görölen (A) Grubu Seyahat Acenta- larına da, Diyanet İşleri Başkanlığının gözetim ve denetimi altında hac düzenleme yetkisi verilmiştir.

(A) Grubu Seyahat Acentaları bu değişiklik ile 1989 yılından itibaren hac seferleri düzenlemeye başlamışlardır.

21 yıldır hac organizasyonu gerçekleştiren Başkanlığımızın bu alandaki başarısının en büyük delillerinden biri hacılarımızın memnuniyeti, diğeri de İslam ölkelerince organizasyonumuzun örnek kabul edilmesidir.

Sayın Başkanım! Suudi Arabistan tarafından uygulanmakta olan kola nedeniyle bazı vatandaşlarımız hacca gidememektedir. Hacca gidecek vatandaşlarımızın tespiti nasıl yapılıyor? Bir yıl veya iki yıl kur'a da çıkmayan vatandaşlarımızın durumu hakkında bilgi verir misiniz?

Vatandaşlarımızın hacca gidip gidememeleri ön kayıttan sonra noter huzurunda yapılan kur'a çekilişinden sonra belli olmaktadır. Kur'a da önce Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından götürülecek hacı adalarımız, sonra yedek hacı adaylarımız, daha sonra da (A) Grubu Seyahat Acentaları ile gidecek olan hacı adaylarımız tespit edilmektedir.

Kur'ada vatandaşlarımızın büyük çoğunluğu hacca gitme hakkını kazanmaktadır. Bazı vatandaşlarımız ise kota uygulamasından dolayı hacca gidememektedir. Kur'ada bir yıl hacca gitme hakkını elde edemeyen vatandaşlarımız sonraki yıl tekrar müracaat ettiklerinde yine hak sahibi olmazlar ise; üçüncü yıl müracaat etmeleri halinde iki yıl üst üste kur'a da çıkmadıklarından dolayı kur'aya girmeden hacca gitme hakkını elde etmektedirler.

Sayın Başkanım! Vatandaşlarımızın hacca gitmek için ödemiş oldukları ücrete dahil olan genel hizmetler nelerdir?

Hacı adaylarımızın illerinden havalimanına gidiş-dönüşü için otobüs,

Suudi Arabistan'a gidiş -dönüş uçak bileti,

Cidde-Mekke,

Mekke-Medine ,Medine- Cidde otobüs,

Mekke-Arafat- Müzdelife-Mina intikallerinde otobüs,

Dönüşte Mekke ve Medine'den havalimanına giderken tutulan eşya kamyonu ve hamaliye,

Mekke'den evden Harem'e gidiş-dönüş servis otobüs,

Medine'den Harem'e 1 km. den uzakta oturanlar için Harem'e gidiş-dönüş servis otobüsü

Mekke ve Medine için ev kirası ile sünger yatak ve yastık,

Arafat ve Mina için öğle yemeği, Arafat ve Mina için çadır,

Suudi arabistan tarafından verilece diğer hizmetler karşılığı Sağlık hizmetleri,

Görevli ücretleri,

Hac malzemeleri'nden oluşmaktadır.

Sayın Başkamm! Kurban parası da bu ücrete dahil mi?

Hayır. Kurban paraları her tip organizasyonda hacı adayının kendisi tarafından karşılanmaktadır.

Sayın Başkanım! Hacı adaylarımıza verilen malzemeler nelerdir? Malzemelerin atımında nasıl bîr yol takip ediyorsunuz ve dağıtımını nasıl yapıyorsunuz?

Her hacı adayına iki takım elbiselik kumaş, seyahat el çantası, pasaport muhafaza çantası, hijyenik korucuyucu maske (10 adet), künne, şemsiye, çarşaf, yastık kılıfı, pike, Hac Kimlik Kartı, Hacı adaylarına Özet Bilgi ve Dualar, Mekke ve Medine'deki Mübarak Ziyaret Yerleri ve Pratik Hac Kılavuzu adlı kitaplar verilmektedir.

Söz konusu malzemeler, Türkiye Diyanet Vakfı tarafından ihale usulü ile satın alınıp hazırlattırılarak il müftülüklerine teslim edilmiş ve ücretini yatırarak kesin kaydını yaptıran hacı adaylarına dağıtılmıştır.

Sayın Başkanım! Hacı adaylarımızın hac öncesi eğitimi için neler yapıyorsunuz?

Başkanlığımız, vatandaşlarımızın hac ibadetlerini noksansız yapmalarını temin etmek maksadıyla, hacı adaylarının eğitimine büyük önem vermektedir. Başkanlığımızca “Hacı Adayları Eğitim Seminer Programı” hazırlanmış ve programda işlenecek derslere göre konu başlıkları tesbit edilerek illere gönderilmiştir.

Bu itibarla; daha çok sayıda hacı adayına ulaşmak ve daha etkili olmak maksadıyla, il ve ilçe merkezlerinde ilan edilen programlar çerçevesinde, mahalli şartlar da dikkate alınarak hacı adaylarımız il müftülerinin koordinesinde eğitime tabi tutulmuşlardır. Bu eğitim, hacı adayları ile kfile başkanı ve din görevlilerinin yakmen tanışıp kaynaşmaları bakımından çok yararlı olmuştur. Ayrıca dört saatten az olmamak üzere altı gün olarak düzenlenen seminerlerde hacı adaylarımız hac menasiki, beşeri münasebetler, hacla ilgili dini kurallar ve seyahat boyunca uymaları gereken konularda bilgilendirilmektedir.

Bu eğitim süresince kendilerine verilen Türkiye Diyanet Vakfı yayınlarından “Hacı Adaylarına Özet Bilgi ve Dualar” adlı kitabı çok iyi okumalarını tavsiye ediyoruz.

Hacı adaylarımıza hac ibadetinin çeşitlerine göre noksansız ve usulüne uygun olarak yapılmasını temin maksadıyla “Pratik Hac Kılavuzu” hazırlanmış ve dağıtılmıştır.

Acentalar nezdinde görevlendirilen personelde hacı adaylarını söz konusu programlar çerçevesinde bilgilendirmektedir.

Türkiye’den yurtdışına çıkışları nasıl olmaktadır?

Hacı adaylarımız Türkiye’den Adana, Ankara, Antalya, Diyarbakır, Dalaman Gaziantep, İstanbul, İzmir, Trabzon, İsparta ve Van havalimanlarından çıkış yapmaktadırlar.

Hac çıkış ve girişlerinin yapılacağı havalimanlarında uğurlama ve karşılama işlemlerinin düzenli yürütülmesini sağlamak, kfile başkanı, din görevlileri ve hacı adaylarının işlemlerine yardımcı olmak, ayrıca gereği durumlarda rehberlik yapmak maksadıyla havalimanlarında yeteri kadar personel görevlendirilmektedir.

Hacı adaylarımız Türkiye’den ayrıldıktan sonra Cidde Havalimanında Başkanlığımızca görevlendirilen personel tarafından karşılanmakta ve Medine ya da Mekke’ye otobüslerle intikalleri sağlanmaktadır. Mekke ve Medine’ye gelen hacı adaylarımızı yine Başkanlığımız tarafından görevlendirilen karşılama ekibimiz karşılamakta ve ikamet edecekleri binalara yerleştirmektedir. Kısacası hacı adaylarımızın hertürlü intikali orada bulunan görevli personelimiz tarafından sağlanmaktadır.

Sayın Başkanım! Yandığında kacıkun- muam kalacağı erlerim kiralınması ve İskama kazır kale getirilmesi nasıl almaktadır?

Hac mevsiminde gelecek yıla ait olmak üzere Mekke ve Medine’de vatandaşlarımızın ikametleri için Harem-i Şerife yakın blok evler kiralınmaktadır. Her yıl hac mevsiminden önce hacı sayısının belli olmasından sonra ise yurtdışına Başkanlığımızın onayı ile bir ekip gönderilmektedir. Bu ekip Mekke’de

daha önce kiralanan evlere ilaveten ihtiyaç duyulan evler ile Medine’de üç tur kullanılacak şekilde evler kiralamaktadır.

Kiralanan evlerde:

- * Bütün odalarda klima cihazı bulunması, yerlerin şergili olması, yeteri kadar su soğutucuları ve her dairede bir adet buzdolabı bulunması,
- * Odaların, mutfakların, tuvaletlerin ve banyoların temiz olması,
- * Odalara yerleştirilecek hacı sayısının, kişi başına üç metrekareye bir kişi düşebilecek olması hususları dikkate alınmıştır.

Otel tip organizasyon için ise; isteğe bağlı olarak iki veya üç kişilik müstakil banyo ve tuvaletli, karyolalı, lüks binalar tutulmakta ve hacılara Türkiye’den getirilen aşçılar vasıtasıyla kendi damak zevkimize uygun üç öğün yemek verilmektedir. Hacılarımız bu uygulamadan dolayı çokmemnun olmuşlardır.

Kiralama ekibimiz, karşılama ekibinde görevlendirilip hacı adaylarından bir hafta önce Suudi Arabistan’a intikal eden personel ile birlikte etiketleme işini yaparken evlerin iskana hazır olup olmadığını da tekrar kontrol etmektedir.

Sayın Başkanım! Suudi Arabistan da vatandaşlarımıza sunduğunuz servis ve ziyaret yerleri hakkında bilgi verirmisiniz?

Hac öncesi hacılarımızın Mekke’ye intikal edişleri, hac sonrası da Mekke’den ayrılışları dikkate alınarak hizmetler planlanmaktadır. Ayrıca hem Mekke’de hem de Medine’de vatandaşlarımızın Harem’e rahat bir şekilde gidip gelmeleri için servis otobüsleri çalıştırılmaktadır. Özellikle Mekke’den Harem-i Şerife 2,5 km mesafede bulunan hacılarımızın yoğun olarak ikamet ettikleri Mesfele bölgesinden yapılan servis hizmetinden genel olarak vatandaşlarımız memnun kalmaktadır.

Mekke ve Medine’de ziyaret yerlerine gidiş ve gelişleri Başkanlığımızca kiralanan otobüslerle sağlanmakta. Mekke’de Kayıp, Cenaze ve Servis Ekibince, Medine’de ise Kiralama Ekibince yapılan program dahilinde kafiye başkanı ve din görevlileri kendilerine tahsis edilen otobüsleri belli noktalardan alarak, hacıların ziyaretlerini yaptırmaktadırlar.

Sayın Başkanım!Kutsal Topraklarda hacılarımızı karşılayan karşılama ekibinin görevleri hakkında bilgi verir misiniz?

Cidde-Mekke ve Medine’de olmak üzere karşılama ekiplerimiz görev yapmaktadır. Cidde’deki ekibimiz hacılarımızı karşılamakta ve Mekke ya da Medine’ye intikallerini sağlamaktadır. Mekke’ye gelen kafiye, karşılama ekibi ve bu işle görevli Suudi Müessesesi görevlilerince Mekke girişlerine karşılanmakta ve görevlerimiz nezaretinde kalacakları evlere yerleştirilmektedir. Medine’de ise; Cidde ve Mekke’den gelen hacı adayları Mekke-Medine yolu üzerindeki Hicret Garajı’nda karşılanarak görevlilerimiz rehberliğinde ikamet edecekleri evlere getirilerek yerleştirilmektedir.

Sayın başkanım! Mekke ve Medine’de Hacı adaylarımıza ne gibi hizmetler veriyorsunuz?

Mekke’de hacılarımızın ikâmet ettiği evden Harem-i Şerife, Harem-i Şeriften eve gi- diş-gelişleri ücretsiz olarak servis otobüsleri ile yapılmaktadır.

Servis otobüsleri her gün 02.00-10.00 ile 15.00-24.00 saatleri arasında çalışmaktadır. Trafiğin yoğun olması sebebiyle Arafat’a çıkıştan bir gün önce ve bayramın dört günü servis otobüslerin çalıştırılması mümkün olmaktadır.

Sabah ve yatsı namazlarından sonra Ha- rem'in çevresinde çok kalabalık insan topluluğu olduğundan, hacılarımızın servislere binişlerde acele etmeden yoğunluğun azalmasını bekleyip, görevlilerin uyarılarına göre hareket etmeleri kendi menfaatlerine olacaktır.

Medine'de ise 1 km. den uzak olan evlerde ikâmet eden hacılarımızın vakit namazlarında Harem'e gidiş-dönüşleri servis otobüsleri ile yapılmaktadır.

Sayın Başkanım! Mekke-i mükerremede hacılarımız nereleri ziyaret etmektedirler?

Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.s.) Efendimizin doğduğu ev,

Cinlerin Kur'an-ı Kerim dinledikleri yer: Cin Mescidi,

Hz. Hatice Validemizin kabrinin bulunduğu Cennetü'l Mualla,

Kur'an-ı Kerim'in ilk defa inmeye başladığı Hıra Mağarası,

Hz. İbrahim Aleyhisselam'm oğlu Hz. İsmail Aleyhisselam'ı kurban etmek istediği Mina,

Meş'ari'l-Haram'ın bulunduğu Müzdelife,

Hacda vakfenin yapıldığı Arafat, Peygamberimizin Mekke'den Medine'ye hicret ederken Hz. Ebubekir ile gizlendiği Sevr Mağarası.

Sayın başkanım! Medine-i münevvere'de hacılarımız nereleri ziyaret etmektedirler?

Mescid-i Nebevi ve, Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.s.) Peygamber Kabri Şerifleri ile Hz. Ebubekir (r.a.)'in Kabri, Hz. Ömer (r.a)' in Kabri,

On bin sahabinin medfun bulunduğu Cennetu'l Bâki kabristanı,

Kuba Mescidi,

Hendek Savaşının yapıldığı yer: Yedi Mescitler,

Kiblenin Mescid-i Aksâ'dan Kabe-i Mu- azzama'ya döndürüldüğü mescid: Mescid-i Kib- leteyn,

İslam'ın yayılmasında canlarını feda eden Hz. Hamza (r.a.) ile beraber yetmiş sahibinin medfun bulunduğu Uhud Şehitliği.

Sayın Başkanım! Yurtdışında vatandaşlarımıza sunduğunuz sağlık hizmetleri nasıl yapılıyor?

Hac seyahati esnasında Mekke, Medine, Arafat ve Mina'da vatandaşlarımıza sunulan bir çok hizmetin dışında, acil durumlarda hemen tıbbi müdahalelerde bulunmak ve sağlıkla ilgili gerekli tedbirleri almak üzere, Mekke ve Medine'de iki ayrı sağlık ekibi oluşturulmaktadır. Ayrıca bu ekiplerin emrine yeterli sayıda ambulans hizmet araçları verilmiştir.

Geçen yıl Mekke'de kadın-erkek, diş ve göz polikliniği, yoğun bakım ünitesi, kadın erkek servisleri, soğutma odaları, röntgen , ameliyathane, laboratuvar ve eczanesi ile tam teşekküllü 150 yataklı bir hastane kurulmuştur. Mes- fele bölgesinde 3, Mahbesü'l Çin'de 2, seyahat acentaları hacıların ikamet ettiği Şişe bölgesinde 2, Maabde bölgesinde 1 olmak üzere toplam 8 sağlık ocağı hizmet etmiştir.

Medine de ise; bünyesinde kadın-erkek, diş ve göz polikliniği, kadın erkek servisleri, soğutma odaları, labaratuvar ve eczane bulunan 75 yataklı bir hastane hizmet vermiştir. Kurban ve Uyun bölgelerine birer sağlık ocağı açılmıştır. Ayrıca şirket hacılarının iskan edildiği Kurban. Uyun ve şarii Matar bölgelerinde de birer sağlık ocağı açılmıştır. Geçen yıl hastanemizde çoğunluğu orada ikamet etmekte olan vatandaşlarımızın çocukları olmak üzere 500 çocuk sünnet edilmiştir.

Geçmiş yıllarda olduğu gibi vatandaşlarımıza moral takviyesinde bulunmak ve kaldıkları evlerde de sağlık hizmeti sunmak gayesi ile, Mekke ve Medine’de gezici sağlık ekipleri oluşturulmuştur .Bu ekipler, belirli saatlerde hacılarımızı evlerinde ziyaret ederek, sağlık hizmeti vermektedir.

Yine çok faydalı bir hizmet olarak Mekke’deki hastanemizde yatmakta olan ağır hastalara, arife günü sabahı ambulanslarla Arafat’a intikal ettirilmiş, Arafat ve Müzdeli- fe vakfeleri yaptırıldıktan sonra tekrar hastaneye yatırılmışlardır.

Sağlık ekibimiz sadece bizim vatandaşlarımız için değil başvuruda bulunan tüm ülke Müslümanları için hizmet vermişlerdir.

Sayın Hocam! Hacı adaylarımıza sunmuş olduğunuz fetva ve irşad hizmetleri nelerdir?

Hacı ibadetini ifa eden kişi, bu ibadetin edası esnasında bazı tereddütlere düşmektedir. Vatandaşlarımızın bu konudaki şüphelerini gidermek ve sorulan yerinde ve zamanında cevaplamak maksadıyla Başkanlığımızca fetva ve irşad ekibi görevlendirilmiştir.

Bu heyet üyeleri, Mekke ve Medine’de bölge irtibat büroları ile koordineli bir şekide, hacılarımızın iskan edildiği evlerin müsait salonlarında sorulu cevaplı, eğitici irşad hizmetlerinde bulunmakta, ayrıca Mekke’de Harem-i şerifte Altınoluk’un karşısında önceden belirlenen ve ilan edilen mekanda hacılarımızın çeşitli konulardaki sorulan cevaplandırılmaktadır.

Geçen yıl ilk defa bayan hacılarımıza irşad hizmeti sunmak üzere 20 bayan görevliden oluşan bir ekiple Mekke ve Medine’de bayan hacılarımıza hizmet verilmiştir.

Özellikle Medine’de Peygamberimizin kabri şeriflerini ziyarette bay ve bayanların giriş ve çıkış kapılarının farklı olmasından dolayı, bayan hacılarımızın bu ziyareti gerçekeştirmelerin- de bayan irşad ekibi rehberlik görevini üslenerek bilinçli ziyaret yapmalarında önemli bir görev ifa etmişlerdir. Geçen yıl yapılan bu uygulamadan özellikle bayan hacılarımız olmak üzere herkes memnun kalmıştır.

Sayın Başkanım! Hacı’da kaybolan hacılarımız için neler yapıyorsunuz?

Hacı adaylarımız, Mekke ve Medine’ye ulaştıkları ilk günlerde kalacakları evi ve çevresini iyi tanıyamadan Mukaddes beldeye ulaşmanın ilk heyecanı ile dini vecibelerini yerine getirmek için, hemen Hameyn’e gitmektedirler. O muhteşem manzara ve kalabalık karşısında, ilk defa geldikleri bir şehirde aşırı sıcağın da tesiri ile kafilesinden ve grubundan koparak kaldıkları bölge ve evlerini bulmakta zorluk çekmekte ve bazıları da kaybolmaktadırlar.

Vatandaşlarımızı bu sıkıntılı durumdan kurtarmak, her zaman olduğu gibi o zor durumlarında da yanlarında bulunmak amacıyla Harem-i şerifin içerisinde Altınoluk’un karşısında ve Harem’in dışında her taraftan görülebilecek merkezî bir noktada 24 saat hizmet veren “Diyanet Kayıp Bürosu” flaması asılı kayıp büromuz hizmet vermektedir. Ayrıca geçen yıl ilk defa Avrupa’dan gelen vatandaşlarımız için de Mahbesü’l Cin bölgesinde de bir kayıp bürosu açılmıştır.

Mesfele bölgesinde kayıp büroları ve bölge irtibat büroları ile koordineyi sağlamak, kayıp cenaze servisi işlerinde görev alan personelin programlı bir şekilde çalışmalarını düzenlemek gayesi ile, hacılarımızın yoğun olduğu Mesfele bölgesinde bir kayıp idare merkezi kurulmuştur.

Semtini ve evini kaybeden, kayıp büroları ile irtibat bürolarına başvuran veya getirilen hacılarımız, kayıp ekibi personeline özel hizmet araçları ile en kısa zamanda bölgelerine ve evlerine ulaştırılmaktadırlar.

Bir çadır şehri görünümünde olan Arafat'ta kalma süresinin kısa, kaybolma olayının da fazla olacağı dikkate alınarak, Başkanlığımız hacıları için tahsis edilen alanların ortasında bir kayıp merkezi açılmıştır.

Medine'de ise, kayıp hizmetleri bir kayıp merkezi ve bölge irtibat büroları tarafından yürütülmüştür.

Başkanlığımız hac irtibat büroları ve kayıp merkezince, Suudi Arabistan'da çalışan vatandaşlarımızdan, hacca gelen yakınlarını soranlara, seyahat acentaları ile gelip evini bulamayanlara da ayrıca yardımcı olunmuştur.

Sayın Başkanım! Kutsal topraklarda vefat eden hacılarımız için ne tür işlemler yapıyorsunuz?

Başkanlığımız hac organizasyonuna katılan vatarülaşan- mızdan seyahatleri esnasında mudaddes topraklarda vefat edenlerin işlemleri, Kayıp - Cenaze ve Servis Eki- bi'nce Din Hizmetleri Ataşeliğimiz ile koordineli olarak yürütülmektedir.

Suudi hastaneleri dışında vuku bulan vefat olaylarında, konu Suudi makamlarına ulaşmadan önce vefat eden kişinin üzerinden çıkan para ve zati eşyaları görevlilerimizce bir tutanakla teslim alınarak varsa yakınlarına, yoksa varislerine iletilmek üzere, paraları muhasebe personeline eşyaları da ayniyat ekibine teslim edilmektedir.

Ölüm hadisesi Suudi hastanesinde meydana geldiğinde, hastane idaresinden, Suudi hastaneleri dışında meydana geldiğinde ise, cenaze, müessese temsilcisi ile birlikte en yakın Suudi hastanesine götürülerek defnine sakınca olmadığına dair bir belge alınmaktadır. Bu belge ve ateşelikten alınan bir yazı ile cenazenin kabristana götürülerek defni yapılmaktadır.

Geçen yıl hac mevsiminde Başkanlığımız ve (A) Grubu Seyahat Acentaları hac organizasyonlarına katılanlardan mukaddes topraklarda 56 vatandaşımız vefat etmiştir.

Sayın Başkanım! Daha önceki yıllarda vatandaşlarımızdan paralarının çalındığı ve kaybolduğu yönünde şikayetler vardı. Son yıllarda "Emanet Para Hesabı" diye bir uygulama başlattınız. Oldukça yararlı olan ve vatandaşlarımız tarafından takdir edilen bu uygulama hakkında bilgi verir misiniz?

İsteyen hacı adaylarımız, yanlarında götürmek istedikleri paradan Suudi Arabistan Riyali'ni Türkiye Diyanet Vakfı'nın Türkiye Vakıflar Bankası Ankara Meşrutiyet Şubesindeki 40009994 nolu SAR hesabına,

ABD Dolarını; Türkiye Diyanet Vakfı- fı'nın Türkiye Vakıflar Bankası Ankara Meşrutiyet Şubesindeki 4041522 nolu ABD Dolan hesabına yatırabilmekte ve buldukları yerden havale edebilmektedirler.

Emanete alınan bu paralar, Mekke ve Medine'de toptan ve peyderpey Suudi Arabistan Riyali olarak kendilerine ve istedikleri takdirde eşlerine ödenmektedir.

Suudi Arabistan'da parasını kaybeden, çaldıran veya ihtiyacı olan vatandaş- lanımıza yakınları da Türkiye'den aynı hesaplara para yatırarak kendilerine havale ücreti ödemedi gönderebilmektedirler.

Sayın Başkanım! Yurtdışında görevlilerimize ve hacılarımıza vermiş olduğunuz ayniyat hizmetleri nelerdir?

Başkanlığımızca hac organizasyonunda donatım ve destek hizmetlerini yerine getirmek, görevlilerin iaşelerini ve hastanede yatan hasta- lann yemek ihtiyaçlarını temin etmek maksadıyla, Meke ve Medine'de iki ayrı ayniyat ekibi görevlendirilmektedir.

Ayniyet ekibimiz, Mekke, Medine ve Cidde'de görev yapan bütün personel ile otel tip organizasyona katılan hacılarımıza günde üç öğün yemek vermektedir. Arafat'ta klimalı idare ve sağlık çadırları hazırlamaktadır. Arafat'ta tüm hacılarımıza ulaşılabilir şekilde bir ses tertibatı kurmaktadır. Mekke'de satın alınıp depolanan yatak ve yastık hacılarımızın kaldıkları binalara yerleşim planlarına göre dağıtıldıktan sonra, hacılarımızın Mekke'den ayrılmalarını takiben geri toplanıp depolara kaldırılmaktadır.

Sağlık hizmetleri için, hastaneler ile sağlık ocaklarına gerekli olan tıbbi cihaz ve ilaçlar temin edilerek sağlık ekibine ayniyat görevlileri- mizce teslim edilmektedir.

Sayın Başkanım! Hacılarımızın Arafat'tan Müzdelife'ye intikalleri nasıl olmaktadır?

Haccin meşakketli safhalarından birisi de Arafat'tan Müzdelife'ye intikaldir. Geçen yıl "Tereddüdiye ve tahsisli yol" uygulaması ile Arafat'tan Müzdelife'ye intikal sağlanmıştır.

Daha önceden hasta olanlar ile Arafat'ta hasta ve rahatsız olan hacılar, görevlilerimiz nezaretinde otobüslerle Müzdelife'den geçilerek Mekke'deki evlerine getirilmişlerdir.

Bayramın ikinci ve üçüncü günlerinde hacılarımız, ikindi namazından sonra kafile görevlileri tarafından şeytan taşlamaya götürülmüş ve alınan tedbirler sayesinde şeytan taşlama ibadetlerini rahat bir şekilde yapmışlardır.

Sayın Başkanım! Hacılarımızın kurbanlarını huzur içinde kestirmeleri için neler yapıyorsunuz?

Geçen yıl Başkanlığımız hac organizasyonuna katılan vatandaşlarımızdan kurbanlarını İslam Kalkınma Bankası'na kestirmek isteyenlere yardımcı olmak maksadıyla, banka yetkilileri ile önceden yapılan görüşme sonunda bir protokol imzalanmıştır. Hac İdare Merkezi'nce verilen talimat gereği, kafile başkanları, din görevlileri ve hacılar arasında seçilerek teşekkül ettirilen komitelerce, hacı adaylarından imza karşılığı teslim alınan kurban paraları, bölge bürolarında banka yetkililerine verilmiş ve karşılığında kurban sayısını gösterir kuponlar ve makbuzlar alınmıştır.

Hacılarımızın kurbanlarının kesimine nezaret etmek üzere, Hac İdare Merkezi'nce 15 kişilik bir ekip teşekkül ettirilmektedir. Kafilerde oluşturulan komitelerce banka yetkililerinden alınan makbuzlar bu ekibe teslim edilmektedir.

Bu ekip bayramın birinci günü, Mina'da- ki İslam Kalkınma Bankası mezbahanelerinde hazır bulunarak, kurban kesim işlemlerine nezaret etmektedir. Geçen yıl bu mezbahanelerde takriben 38.000 hacımızın kurbanları kesilmiştir.

Sayın Başkanım! Çok geniş kapsamlı ve fedakarlık gerektiren Başkanlığımız ve (A) Grubu Seyahat Acentalarınınca düzenlenen hac organizasyonunda denetim nasıl yapılmaktadır?

Mevzuat uyarınca ülkemizde hac organizasyonları Başkanlığımızca ve Başkanlığımızın gözetim ve denetimi altında Hac Komisyonunca uygun görülen (A) Grubu Seyahat Acentaları tarafından yapılmaktadır. Bu acentalar hacı götürdükleri süre içerisinde Turizm Bakanlığı, Diyanet İşleri Bakanlığı Müfettişleri ile Türkiye Seyahat Acentaları Birliği denetim elamanlarınınca ciddi bir şekilde denetlenmekte, yükümlülüklerini yerine getirmeyen acentalar- lara sonraki yıllarda hac organizasyonuna iştirak hakkı tanınmamaktadır.

Sayın Başkanım!

Bazı vatandaşlarımız umreye gidip daha sonra haccını yapıp memleketimize dönmektedirler. Halkımız arasında “ üç aylık hac” diye bilinen ve her yıl havaalanlarında günlerce mağdur edilen, Suudi Arabistan’da sıkıntılar yaşayan bu vatandaşlarımıza vermek istediğiniz bir mesajınız var mı?

Son yıllarda ülkemizde hacca gitmek isteyenlerin sayısının artması ve Suudi Arabistan tarafından İslam ülkelerine nüfuslarının binde biri oranında uygulanmakta olan hac kotası çerçevesinde ülkemize tanınan kontenjan, hacca gitmek isteyen vatandaşlarımızın talebini karşılamamaktadır. Kontenjan dışı kalarak hacca gidemeyen vatandaşlarımız ile daha önce hacca gittiği halde hacca gitmek isteyenlerin 15 günlük umre vizesi ile genellikle Razaman ayı içerisinde Suudi Arabistan’a girip hac sonrası karayolu ile döndükleri görülmektedir.

Bu yıl da bu maksatla umreye gidenlerin sayısı 40 bin civarındadır. 15 günlük umre vizesi ile Suudi Arabistan’a gidip hac sonrasına kadar burada kalan vatandaşlarımızın vize sürelerinin dolması sebebiyle orada kaçak duruma düştükleri, bunları götüren kişi ve kuruluşların daha fazla para kazanmak hırsına kapılarak taahhüt ettikleri hizmetleri vermedikleri ve bu yüzden barınma, sağlık, güvenlik ve ibadeti usulüne göre yapamama gibi konularda bir takım problemlerle karşılaştıkları, özellikle havayolundan perişan edildikleri, istenmeyerek de olsa oralarda ülkemiz aleyhinde bulunan bölücü örgüt militanlarının propagandalarına alet oldukları, bu vatandaşlarımızın gerek Suudi Arabistan’da çektikleri sıkıntılar ve gerekse dönüşlerde karşılaştıkları olumsuzluklardan dolayı ilgili ülkeler nezdinde ülkemizin itibarının zedelendiği görülmektedir.

Özellikle bu tür organizasyonla Suudi Arabistan’a giden vatandaşlarımız Arafat.Müzdelife ve Mina’da ilgili Müesseseler tarafından verilecek hizmetler ve intikaller için Türkiye Cumhuriyeti Hac İdare Merkezine bu kişilerce herhangi bir ödeme yapılmadığından bunların resmî hac organizasyonu dışında tutulmaları sonucu sıkıntılı duruma düşmektedirler.

Başkanlık olarak resmî hac organizasyonu ile Suudi Arabistan’a giden hacılarımıza sunulacak hizmetlerin engellenmemesi için bu umrecilere, Arafat, Müzdelife ve Mina’da başka bir müessese tarafından rehberlik yapılarak, sağlık ve güvenlikleri konusunda gerekli tedbirleri almaları hususunda bilgilendiriyoruz.

Sayın Başkanım! Avrupa ve diğer ülkelerden gelen Türk hacı adaylarına sunulan hizmetler nelerdir?

* Otel Tip Hac Organizasyonu

* Kısa Süreli 1. Tip Hac Organizasyonu

* Kısa Süreli 2. Tip Hac organizasyonu

Sayın Başkanım! Standart Tip Hac Organizasyonu için hacı adaylarımız ne kadar ücret ödemektedir? Standart tip hac organizasyonu hakkında bilgi verir misin?

Daha önceki yıllarda olduğu gibi, geçen yıl da Avrupa ve diğer ülkelerde bulunan din hizmetleri müşavirliklerimiz ve ateşeliklerimiz Cidde’den itibaren Başkanlığımız organizasyonuna katılmak üzere hac seyahatleri düzenlemişlerdir.

Geçen yıl çeşitli ülkelerden gelen toplam 9.934 vatandaşımıza Başkanlığımızca Mukaddes topraklarda hizmet verilmiştir.

Sayın Başkanım! Kaç tip hac organizasyonu yapıyorsunuz?

Kesin kayıt yaptıracak olan hacı adayları dört tip organizasyondan dilediklerini tercih etmektedirler.

Standart Tip Hac Organizasyonu Standart Tip Hac Organizasyonu için hacı adaylarımız 1800 dolar ödemektedir.

Bu tip hac organizasyonunun süresi yaklaşık bir aydır. Çıkışlar, Adana, Ankara, Antalya, Dalaman, Diyarbakır, Erzurum, Gaziantep, İsparta, İstanbul, İzmir, Trabzon ve Van Havalimanlarından yapılmaktadır.

Bu tip hacı organizasyonunu tercih eden hacı adaylarımız Mekke ve Medine'de konaklamalarında, Mekke'de kalınacak evler Harem'e

2,5 km. mesafedeki Mesfele ve Mahbesu'l Cin bölgesindedir. Medine'de ise Mescid-i Mebe- vi'ye yakın olan Kurban ve Uyun bölgelerinde evler kiralanmıştır. Bu evlerden Harem'e gidiş- dönüş servis otobüsleriyle yapılmaktadır.

Hacı adalarımızın kalacağı bu evlerde 08x 70-80 x 170-180 cm. ebadında yer yatakları kullanılmaktadır. Bu yatak ve yastıklara ait kılıflar demirbaş eşya olup daha sonraki yıllarda da hacı adaylarımız için kullanılacağından temiz kullanılmasına itina gösterilmelidir.

Hacı adaylarımızın Mekke ve Medine'de kalacakları evlerde her katta bir su soğutucusu ve her dairede bir buzdolabı vardır. Her odada ise bir klima bulunmaktadır.

Hacı adaylarımızın kaldığı odalar, mutfaklar, banyo ve tuvaletler müştereken kullanılacaktır. Odaların, banyo ve tuvaletlerin bay veya bayanlara tahsisi kabile başkanı ve din görevlileri tarafından yapılmaktadır.

Mekke'de kalan hacı adaylarımıza 3m2, Medine'de kalan hacı adaylarımıza ise 4m2 yer düşmektedir.

Sayın Hocam! Hacı adaylarımız Otel Tip Hac Organizasyonu için ne kadar ücret ödemeleri gerekiyor? Bu organizasyon tipini bize açıklar mısınız?

Otel Tip Hac Organizasyonunda hacı adaylarımız iki kişilik odalar için 3.000\$, üç kişilik odalar için ise 2.900\$ ödemektedir.

Bu tip hac organizasyonunun süresi yaklaşık 22-28 gündür.

Bu tip hac organizasyonunu seçen hacı adaylarımız sadece Ankara ve İstanbul Havalimanlarından çıkış yapabileceklerdir.

Otel tip hac organizasyonuna katılacak vatandaşlarımız, içinde tuvalet ve banyo bulunan karyolalı 2 veya 3 kişilik odalarda kalmaktadır.

Hacı adaylarımıza sabah kahvaltısı ve iki öğün yemek verilmektedir. Giriş katta ve yemek salonunda su ve meşrubat büfeleri bulunmakta, çay self servis olarak verilmektedir.

Mekke 'deki otellerimiz Harem'e

2,5 km, Medine'deki oteller ise Harem'e 500 m uzaklıktadır.

Bu tip hac organizasyonuna katılan hacı adaylarımız otelden Harem'e gidiş-dönüşlerinde servis otobüslerini kullanmaktadır.

Sayın Başkanım! Kısa süreli I. Tip Hac organizasyonunu seçen vatandaşlarımızın ödemesi gereken ücret ne kadar? Bu tip organizasyon hakkında bilgi verebilir misiniz?

Kısa süreli 1. Tip Hac Organizasyonu için vatandaşlarımızın 2 kişilik odalar için 5.500\$, 3 kişilik odalar için ise 4,900\$ ödemeleri gerekiyor.

Kısa süreli 1. Tip Hac Organizasyonunun süresi yaklaşık 15 gündür. Hacı adaylarımızın çıkışları sadece Ankara ve İstanbul Havalimanlarından yapılmaktadır. Bu tip hac organizasyonunu tercih eden vatandaşlarımız, Mekke'de Ec- yad, Medine'de ise Sheraton Oteli'nde konaklamaktadırlar. Günde 3 öğün açık büfe yemek verilmektedir.

Medine'de Sheraton Oteli'nden Harem'e gidiş - dönüş otele ait servis araçları ile yapılmaktadır. Bu tip hac organizasyonunu tercih eden hacı adaylarımız Medine'de üç gün kalacaktır.

Sayın Başkanım! Kısa Süreli 2. Tip Hac Organizasyonu için vatandaşlarımızın ödemesi gereken ücret ne kadardır. Bu tip hac organizasyonu hakkında da bilgi verir misiniz?

Kısa süreli 2. Tip Hac Organizasyonu için hacı adaylarımızın ödemesi gereken ücret 2 kişilik oda için 4.400\$, 3 kişilik oda için ise 3.900\$'dır. Süresi 15-18 gündür.

Bu tip hac organizasyonunu tercih eden hacı adaylarımız da çıkışlarında sadece Ankara ve İstanbul Havalimanlarını kullanabileceklerdir.

Hacı adaylarımız Mekke'de Ummu'l Kura, Medine'de ise Obray Oteli'nde konaklayacaklardır. Günde 3 öğün açık büfe yemek verilmekte olup, Mekke'deki otelin Harem'e olan uzaklığı 1,5 km. dir. Mekke'de Umumu'l Kura Oteli'nden Harem'e günün her saatinde gidiş- dönüş otele ait servis araçları ile yapılmaktadır. Bu tip hac organizasyonunu tercih eden hacı adaylarımız Medine'de 5 gece kalmaktadır.

Sayın Başkanım! Vatandaşlarımıza daha kaliteli ve daha güzel bir hac organizasyonu sunabilmek için yapmış olduğunuz anket çalışması hakkında bilgi verir misiniz?

Hacılarımıza düzenlemiş olduğumuz anketlerin sonuçlarını sizlere arz edeyim;

Hacılarımızın kişisel özellikleri ile ilgili ankette; % 1.4'ünün yaşı 30'un altında; % 9,7'sinin 30-40, % 19,5'inin 41-50, % 34.2'sinin 51-60 arası, % 35.2'sinin ise 61 ve daha yukarı yaşlarda olduğu belirlenmiştir.

Bu sonuca göre yaşlılık sınıfı içinde bulunan hacılarımızın oranı oldukça yüksektir. Ülkemiz şartlarına göre yaşlılık sınıfı sayılan 56 yaş ve üstü yaşlarda bulunan hacılarımızın oranı % 54 olmuştur. Buna göre hacıların yarıdan çoğu yaşlı kesimden oluşmaktadır.

Ayrıca orta yaş grubunu temsil eden 4155 yaş arasındaki hacıların oranda % 34.9 olduğu dikkate alınacak olursa ülkemizde hacı olma isteğinin yaşlanınca başladığı ve % 88.9 gibi büyük bir çoğunluğunun yaşlanınca hacca gittiği anlaşılmaktadır.

Hacılarımızın ancak % 11.1 'inin genç sayılan 40 yaş ve altındaki yaşlarda olduğu belirlenmiştir. (Şekil 1A-B)

Hacılarımızın ikâmet ettikleri yerleşim birimlerine göre yapılan ankette; Yarıya yakını % 41.7'si il merkezinde, % 26.7'si ilçe merkezinde, % 7.7'si kasabada, % 23.9'u ise köylerde ikâmet etmektedir. Buna göre; hacıların % 68.4 gibi büyük bir çoğunluğu şehir merkezlerinde, % 31.6'sı da kırsal kesim sayılan kasaba ve köylerde ikamet ettikleri anlaşılmıştır. (Şekil -2)

Hacılarımızın tahsil durumlarına göre yapılan ankette; % 4.4'ü okur-yazar, % 64.8'i ilkököl, % 10.9'u ortaokul, % 10.2'si lise ve deng okul, % 9.7'si ise Yüksekokul mezunudur. Buna göre; hacıların % 75.7'si ilköğretim mezunu olduğu tespit edilmiştir.

Bu netice bizi, tahsil durumu düşük olanların hac ibadetine daha fazla ilgi gösterdiklerini, or ta derece ve yüksek okul mezunlarının ise daha a; ilgi gösterdikleri yargısına götürmektedir.

Ülkemizde, yaşlı ve tahsili düşük vatandaşlarımızın hac ibadetine daha fazla ilgi gösterdikleri bu araştırma ile ortaya konmuştur. (Şekil - 3)

Bayan hacılarımızın oranı yüksek çıkmıştır Ev hanımı olmayıp, diğer meslek gruplarında da bayan hacıların olacağı gerçeği göz önüne alınırsa, ankete ilgi göstermenin bayanlar arasında daha yoğun olduğu anlaşılmaktadır. (Şekil-4)

Netice olarak, yaşlı tahsili düşük ve çok, fazla zengin olmayan vatandaşlarımızın hac ibade-, tine daha fazla ilgi gösterdikleri ortaya çıkmaktadır.

Ayrıca hac organizasyonunda vermiş olduğumuz tüm hizmetlerle ilgili hacılarımıza yapmış olduğumuz anket çalışmalarının sonuçlarına göre vatandaşlarımıza daha güzel ve daha huzurlu bir hizmet verebilmek için gayret sarfediyoruz. Bu hususta hizmet bizden takdir Yüce Allah ve vatandaşlarımızdan olacaktır.

Sayın Başkanım! Verdiğiniz bu önemli bilgiler için teşekkür ediyor, bu yılki ve bundan sonraki hac organizasyonlarında başarılar diliyoruz. Hacılarımıza da hac görevini layığıyla yapmalarını ve hacı kimliğiyle huzurlu ve mutlu bir yaşam diliyoruz.

HAC GÜNLERİ DEĞİŞİR Mİ?

İrfan YÜCEL

Din İşleri Yüksek Kurulu Üyesi

Son yıllarda bazı çevrelerce hac ibadetine sınırlı günlerde yapıldığı, oysa haccın geniş bir zamana yayılması gerektiğini savunanlar var. Bu görüşte olanlar Bakara sûresinin “Hac bilinen aylardadır” anlamındaki 197’inci ayetine göre, bu ibadetin daha geniş bir zaman içinde yayılarak yapılmasının mümkün olduğunu söylüyorlar. Haccın bu şekilde yapılması halinde izdihâmın önleneceğini, karşılaşılan zorlukların geniş ölçüde azalacağını ileri sürüyorlar. Haccın, ne zaman ve nasıl yapılacağı gibi konuları Başkanlığımız Din İşleri Yüksek Kurulu Üyesi Sayın İrfan Yücel’e sorduk.

Sayın Hocam! Hac günleri değişebilir mi? Yukarıda sıraladığımız iddialar mümkün mü? Görüşlerinizi alabilir miyiz?

— Bilindiği üzere Kur’an-ı Kerim’de emredilen veya yasaklanan hususların uygulama şekliyle ilgili ayrıntı genellikle verilmemiş, bunlar Rasulü Allah (s.a.s.) Efendimizin uygulaması, göstermesi ve anlatmasıyla açıklık kazanmıştır. Sözelimi Kur’an-ı Kerim’de hac emredilmiş, “Yoluna gücü yetenlerin, Kabe’yi hacetmelerinin Allah’ın insanlar üzerinde bir hakkı olduğu” (Al-i İmran Sûresi 97) ifade buyurulmuştur. Ancak hac nedir, nasıl ve ne zaman yapılacaktır? Kaç defa, her yıl mı, her ay mı, yoksa bir defa mı yapılacaktır? Bu tür ayrıntılar Kur’an-ı Kerim’de açıklanmamıştır. Hac daha uzun bir süre içine yayılarak, izdihâmın önlenebileceğine işaret bulunduğu ileri sürülün âyet-i kerime’de, “Hac bilinen aylardadır” buyurulmuş, fakat bilinen ayların hangi aylar olduğu bile belirtilmemiştir. Sadece hac değil, namaz, oruç zekât gibi ibadetler ve diğer hükümler için de durum aynıdır.

Görüldüğü üzere Rasulü Allah (s.a.s) Efendimizin açıklamaları olmadan, Kur’an-ı Kerim’de ayrıntıları verilmemiş olan mücmel ifadelerin anlaşılması ve uygulanması mümkün değildir. Esasen, kendisine vahyedilen Kur’an-ı Kerim’i insanlığa tebliğ eden, O olduğu gibi, açıklama yetkisi de O’na verilmiştir. Nitekim Nahl Sûre- si’nin 44’üncü âyetinde: “Kendilerine indirileni insanlara açıklaman için sana Kur’an-

ı indirdik. Umulur ki, düşünürler.” buyurulmuştur. Kur’an-ı Kerim’de, “Hz. Peygamber (s.a.s.)’e itaatın Allah’a itaat sayıldığı” (Nisa Sûresi, 80.) “O, her neyi emrederse yapılması ve her neyi yasaklarsa ondan uzaklaşılması” (Haşr Sûresi, 7). “Ve kendisine muhalefetten sakınılması gerektiği” (Nûr Sûresi, 63) beyan edilmiş olması itibarıyla sağlıklı olarak ulaşması kaydı ile- Kur’an-ı Kerim’in emirleriyle Rasulü Allah (s.a.s.)’in açıklamaları arasında, bağlayıcılık yönünden önemli bir fark da bulunmamaktadır. O halde, hac ibadeti de, Hz. Peygamber (s.a.s.) Efendimizin bize bizzat uygulayarak öğrettiği şekilde ve zaman içinde yapılacaktır. Sö- zünü ettiğiniz iddialar ciddiye alınacak jjeyle değildir.

Sayın Hocam! İalâmda ibadet zamanları hangi takvime göre belirleniyor?

Bilindiği üzere İslâm dininde oruç, zekât, hac, kurban gibi ibadetlerin vakitleri kamerî takvime göre düzenlenmiştir. Kamerî yıl yaklaşık 354 gün, şemsî yıl ise yaklaşık 365 gündür. Aradaki 11 günlük fark sebebiyle, kamerî aylar her yıl, şemsî yılın aylarına ve mevsimlerine göre yer değiştirirler. Böylece Ramazan ayı ve hac günleri, bazen bahar, bazen yaz, bazen de kış mevsimine gelir.

Sayın Hocam! İslâmdan önce ve İslâmın ilk yıllarında Araplar hangi takvimi kullanıyorlardı? Bu takvim, günümüzdeki kamerî takvimle aynı takvim miydi?

İslâm’dan önce de sonra da Arabistan’da kamerî takvim kullanılıyordu. Bu takvimde yılın 4 ayı (Zilkade, Zilhicce, Muharrem ve Recep) hürmetli sayıldıkları için, bu aylarda savaşmak, kan dökmek, çapulculuk, talan ve benzeri davranışlar yasaktı. Nitekim Tevbe Sûresi’nin 36’ncı âyetinde:

“Gökleri ve yeri yarattığı günkü yazısına göre Allah katında ayların sayısı on iki olup, bunlardan dördü hürmetli aylardır...” buyurulmuştur. Ancak bunlardan ilk üçü (Zikade, Zilhicce ve Muharrem) peşpeşe geldiğinden, aralıksız üç ay çapulculuk ve talan yapmadan yaşamak, o zamanki Araplara zor geldiği için, hürmetli ayların yerlerini değiştiriyorlar. Meselâ muharrem ayının hürmetini, safer’e naklediyorlardı. Ayrıca hac günlerini belli bir mevsimde sâ- bit tutmak için, iki veya üç yılda bir seneye bir ay ekleyerek, o yılın aylarını 13’e çıkarıyorlardı ki buna “nesî” denilmektedir.

Cenab-ı Allah Kur’an-ı Kerim’de (Tevbe Sûresi 37) müşrik Arapların bu çirkin uygulamaları ile ilgili olarak:

“Haram ayların yerlerini değiştirip, hürmetlerini ertelemek, sâdece kâfirlikte ileri gitmektir. Bununla kâfir olanlar saptırılır. Allah’ın haram kıldığına sayısını bozmak ve O’nun haram kıldığını helâl kılmak için, onu bir yıl helâl, bir yıl haram sayıyorlar. Onların bu çirkin işleri, kendilerine güzel göründü. Allah, kâfirler topluluğunu hidayete erdirmez.” buyurmuştur. Ancak, ayların sayısının iki yılda bir 13’e çıkarılması halinde 24 yıl sonra; üç yılda bir 13’e çıkınması halinde ise 36 yıl sonra aylar tekrar aslî yerlerine geliyordu. Şöyle ki, kamerî senenin ayları her iki yılda bir 13 yapılırsa, 25 kamerî yıl (300 kamerî ay), 24 yıla sıkışmakta, bundan sonra gelen yılda aylar tekrar aslî yerlerine almaktadır. Üç yılda bir ayların sayısının 13 yapılması halinde ise, 37 kamerî yıl (444 kamerî ay), 36 yıla sığdırılmakta, bundan sonraki yılda aylar yine aslî yerlerine gelmektedir.

Sayın Hocam! Arapların “nesî” uygulamaları karşısında Hz. Peygamber’in tavn ne olmuştur?

Hac farz kılındıktan sonra Hz. Peygamber (s.a.s.) Efendimizin haccettiği hicretin 10’uncu yılında, aylar böylece aslî yerlerine gelmişti. Nitekim, Rasulü Allah (s.a.s.), Veda Haccı adıyla bilinen bu hac esnasında 10 Zilhicce Kurban Bayramı günü Mina’da irad buyurduğu hutbesinde:

“...Mütemadiyen dönmekte olan zaman, bugün Allah’ın gökleri ve yeri yarattığı günkü duruma dönmüştür. Bir yıl on iki aydır (bundan böyle 13 ay yapılmayacaktır) Bunlardan dördü hürmetli aylardır ki üçü arka arkaya gelen zilkade, zilhicce ve muharremdir. Dördüncü Mudâr’ın ayı olan Recep ise, Ce-

maziyelahir ile Şaban arasındadır...” (Buharî, Bed’ül -halk, 2; Megazî, 77; Müslim, Kaseme, 29; Ebû Dâvûd, Menâsik, 67) buyurarak kamerî ayların sıralarının değiştirilmeyeceğim belirtmiştir.

Bilindiği üzere hac ibadetinin yapıldığı yer olan Mekke, hicret’in 8’inci yılı ramazan ayında fethedilmiştir (20 Ramazan 8 H/l 1 Ocak 630 M.) O sene Rasûlüllah (s.a.s.) umre yapmış (Ci- râne Umresi) hac ayları girdiği halde, hac yapmadan zilkade ayında Mekke’den ayrılıp Medine’ye dönmüştür. Hicretin 9’uncu yılı, daha önce hac farz kılındığı halde, kendisi yine haccetmemiş, aslî günler olup olmadığına bakılmaksızın, öteden beri yapılagelmekte olan hac için, Hz. Ebu Bekir’i (r.a.) “emîr’ul hac” olarak görevlendirmiş; müslümanlar Hz. Ebu Bekir (r.a.)’in başkanlığı altında haccetmişlerdir.

Sayın Hocam! Yani Hz. Peygamber (s.a.s.) hac daha önce farz kılındığı halde, Arapların nesî uygulamaları sebebiyle yerlerinden oynamış olan hac günleri aslî yerlerine oturmadan haccetmedi mi demek istiyorsunuz?

Evet öyle demek istiyorum. Şayet hac ibadetinin bütün menâsiki, -iddia edildiği gibi,- hac ayları denilen geniş süre içinde yapılması mümkün olsaydı, şüphesiz Hz. Peygamber (s.a.s.) hac farz olduğu yıl hacceder; hac günlerinin aslî yerlerini almasını beklemeydi. Oysa Hz. Peygamber (s.a.s.) Efendimiz, böyle yapmamış, ancak hicretin 10’uncu yılı, müşrik Arapların “nesî” uygulamaları sebebiyle değişmiş olan hac günleri aslî yerlerine geldikten sonra haccetmiş, böylece hac ibaretiyle ilgili çeşitli menâsikin nerede, ne zaman ve nasıl yapıldığını, ameli olarak göstermiş; ayrıca “Hac ibadetinizi benden öğreniniz, benim yaptığım gibi yapınız” (Müslim, Hac, 310; Ebû Davud, Menâsik, 77; Nesâî, Menâsik, 220) buyurarak, hacla ilgili menasikten her birinin yer, zaman ve şekil olarak, kendisinin yaptığı gibi yapılmasını emretmiştir.

Bilindiği gibi hac sadece Kâbe’yi tavaf veya Arafat vakfesi’nden ibaret değildir. Her biri belli yerlerde ve zamanlarda yapılması gereken ihram, umre veya kudüm tavafı, sa’y, arafat ve Müzdelife vakfeleri, remy-i cimâr, kurban, tıraş, ifaza ve veda tavafı... gibi birçok menâsiki kapsayan bir ibadettir. Henüz hac ayları başlamadan, hacla ilgili menasikten hiçbiri yapılamaz.

Hac ayları ise, şevval, zilkade ve zilhice aylarıdır. Ancak, vakfeler ile remy-i cimâr dışındaki menâsiki, herkesin (bütün haccedenlerin) aynı gün içinde yapmaları gerekmez; bunlar, hac ayları girdikten sonra, herkesin kendi durumuna göre, değişik zamanlarda yapılabilir. Bu itibarla vakfeler ile remy-i cimâr dışındaki menâsik, esâsen hac ayları içine yayılmıştır. Vakfeler ile remy-i cimâr ise, bütün haccedenler tarafından aynı günlerde edâ edilir. Çünkü Hz. Peygamber (s.a.s.) böyle yapmış, böyle göstermiş, böyle öğretmiştir. On dört asırdan beri uygulama böyle devam etmiş, hiçbir İslâm bilgini bunun aksini söylememiştir. Şüphesiz bunun dinî, psikolojik, sosyolojik hatta ekonomik birçok hikmet ve faydaları vardır.

Şüphesiz ilim adamları, yaptıkları inceleme ve araştırma sonuçları üzerinde düşünüp tartışacaklar ve yeni görüşler ortaya koyacaklardır.

Ancak doğruluğu ve uygulama imkânı konusunda yeterli inceleme yapılmadan, akla gelen herşe- yin tartışmaya açılması, bazı zihinlerde uyandıracığı tereddütlerden öte, herhangi bir yarar sağlamamaktadır.

Sayın Hocam!

Verdiğiniz bilgiler için teşekkür ederim.